

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
Інституту обдарованої дитини НАПН України
про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада Інституту обдарованої дитини НАПН України, м. Київ, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії **Довгій Марії Ігорівні** у галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» на підставі прилюдного захисту дисертації «Розвиток компонентів креативності підлітків в умовах дистанційного навчання в системі МАН України» за спеціальністю – 011 «Освітні, педагогічні науки» «31» жовтня 2023 року.

Довга Марія Ігорівна – 1996 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2018 році Національний університет «Чернігівський колегіум» за спеціальністю «Середня освіта» та здобула професійну кваліфікацію «Вчитель біології та хімії».

Працює методистом Національного центру «Мала академія наук України», м. Київ, з 2018 року до цього часу.

Дисертацію виконано в Інституті обдарованої дитини НАПН України, м. Київ.

Науковий керівник – Гальченко Максим Сергійович, доктор філософських наук, директор Інституту обдарованої дитини НАПН України, м. Київ

Здобувачка має 3 наукові публікації за темою дисертації, з них 3 статі у наукових фахових виданнях України:

1. Довга М. І. Розробка та оцінка ефективності курсу з розвитку креативності в умовах дистанційного навчання / М. І. Довга // Освіта та розвиток обдарованої особистості : щоквартальний науково-методичний журнал. – Київ : Інститут обдарованої дитини, 2023. – № 1(88) /I квартал /2023. – С. 58-66 . [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2023-1\(88\)-58-66](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2023-1(88)-58-66)

2. Довга М.І. Відкритість досвіду як компонент креативного потенціалу / М. І. Довга // Освіта та розвиток обдарованої особистості : щоквартальний науково-методичний журнал. – Київ : Інститут обдарованої дитини, 2021. – № 1(80) /I квартал /2021. – С. 98-103. [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-1\(80\)-98-103](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2021-1(80)-98-103)

3. Довга М. І. Структура творчого потенціалу: пошук універсальних компонентів / М. І. Довга // Освіта та розвиток обдарованої особистості : щоквартальний науково-методичний журнал. – Київ : Інститут обдарованої дитини, 2020. – № 4(79) /IV квартал /2020. – С. 89-95.

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

1. Аніщенко Наталія Вікторівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу діагностики обдарованості Інституту обдарованої дитини НАПН України. Надала позитивну рецензію із зауваженнями:

– варто було б звернути більшу увагу на те, як рівень інтелектуального розвитку впливає на креативність школярів: вони є незалежними конструктами чи взаємопов'язаними на рівні властивостей особистості та на рівні цілісного пізнавального процесу?

– варто встановити причини відмінностей в ефективності розробленої програми для занять з обдарованими учнями системи МАН України та з учнями закладів загальної середньої освіти;

– більш аргументованого висвітлення потребують проблеми, що пов'язані з перспективами подальшого вивчення та можуть бути продовженням досліджень за темою дисертації.

2. Мелешко Віра Василівна, кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу інноваційних технологій в освіті обдарованих Інституту обдарованої дитини НАПН України. Надала позитивну рецензію із зауваженнями:

– доцільно повніше і ширше визначити напрями чи проблеми подальших досліджень у контексті зазначеної теми, що слугувало б продовженням наукових пошуків, зокрема, пов'язаних з розвитком креативності обдарованих здобувачів освіти на різних ступенях навчання, дослідженням форм, методів чи технологій розвитку креативності у процесі навчання обдарованих учнів наукових ліцеїв та ін.

3. Іванюк Ганна Іванівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Київського університету ім. Бориса Грінченка. Надала позитивний відгук із зауваженнями:

– у контексті завдання дослідження варто замінити поняття «уява», «уявлення» на поняття – «обізнаність педагогів», що є складовою професійної (дидактичної) компетентності вчителя;

– у дисертації (відповідно до завдання: теоретично дослідити та обґрунтувати проблему розвитку креативності та її компонентів) варто було б чіткіше висвітлити наукові позиції представників (засновників) української наукової школи (О. Кульчицька та інші);

– представлення результатів дисертаційного дослідження отримало б додатковий бонус за більш чіткого структурування тексту першого розділу; варіант, використаний дисертанткою, загалом є допустимим і відповідає авторській концепції текстового оформлення результатів дослідження

– оскільки у дослідженні мова йде про розвиток креативності підлітків в умовах дистанційного навчання, варто було б виокремити та обґрунтувати педагогічну умову – готовність учителя до використання цифрових інструментів задля розвитку креативності підлітків в умовах дистанційного навчання. У нашому випадку цифрові інструменти - це сукупність освітніх платформ та веб-ресурсів, цифрових сервісів, мобільних та онлайн-додатків, що дають можливість пошуку, застосування та створення нових освітніх продуктів з метою виконання самостійних дослідницьких дій, що є фактором розвитку компонентів креативності підлітків.

4. Кабанець Марина Миколаївна – доктор педагогічних наук, завідувач кафедри мовної підготовки ДВНЗ «Донецький національний технічний університет». Надала позитивний відгук із зауваженнями:

– можна було б більш детально розглянути зв'язок між уявленнями педагогів про креативність та їхньою готовністю до її розвитку, а також доповнити анкету запитаннями про можливість розвитку креативності в умовах дистанційного навчання або про засоби розвитку креативності обдарованих підлітків, якими користуються педагоги, тощо. У такому випадку емпіричне дослідження уявлень педагогів було б більш інтегрованим у загальну канву дослідження.

– у запитаннях анкети, розробленої для педагогів, немає чіткості у вживанні термінів, а саме: запитання 7 “Креативністю можна назвати здатність до творчості”, запитання 16 “Я вважаю, що креативність – фундаментальна навичка, яка повинна розвиватися в школі”, запитання 21 “Креативність – це вроджений талант”, запитання 22 “Креативність – риса, притаманна виключно видатним особистостям”. Отже, креативність визначається як здатність, навичка, талант та риса. Якщо запитання 7 з'ясовує розуміння креативності, то сутність запитань 16, 21 та 22 полягає у тому, чи можна розвивати креативність. Якщо в уявленні педагога, який відповідає на запитання, креативність – це здатність, то останні три запитання можуть спричинити неоднозначне трактування відповідей, а саме: погоджуюсь або не погоджуюсь з тим, що це талант, або з тим, що креативність вроджена, або з тим, що креативність – риса, притаманна В усіх формулюваннях доцільно було б визначити креативність через здатність, що дало б змогу змістити акцент на сутність запитань.

– анкета для педагогів містить неточно визначені діапазони, наприклад, коли йдеться про вік, є такі опції: 26-36 років та 36-45 років, про досвід роботи – 5-10 років та 10-20 років. Отже, одне й те саме значення потрапляє в два діапазони (36 років та 10 років відповідно). Коректні діапазони мали б бути: стосовно віку – 26-35 років, 36-45 років та стосовно досвіду роботи – 5-10 років, 11-20 років.

– згідно з п'ятим завданням дисертантка розробила програму онлайн курсу, спрямованого на розвиток креативності, який складається з дев'яти занять. Авторка обґрунтовує таку коротку тривалість тим, що онлайн-курс спрямований на ознайомлення учасників з потенційними джерелами ідей та формування мотивації до творчості. Дійсно, ці аспекти розвитку креативності змінюються відносно швидко, і зміни можуть відбутися вже після декількох занять. Для розвитку швидкості, гнучкості мислення та креативності ідей програма є досить ефективною. Для розвитку корисності та оригінальності програма може бути менш ефективною, що відзначено у висновках до третього розділу. Це дозволяє зробити висновок, що ефективність програми залежить від того, які саме аспекти креативності є її метою. Отже, якщо ми маємо на увазі довгострокові зміни в творчих здібностях, то короткотривалого курсу буде недостатньо. Для того, щоб такі зміни стали помітні або програма мала більш комплексний вплив, необхідно більше часу і систематичних зусиль.

– у змісті є порушення нумерації підрозділів, а саме: підрозділу 3.3 немає, натомість є його підпункти, при чому починаючи з 3.3.3, а не 3.3.1. Те саме з підрозділом 1.1, в якому бракує підпункту 1.1.1, але є підпункт 1.1.2. Нумерація потребує коригування, що полегшило б сприйняття загальної структури дисертації.

5. Волощук Іван Степанович – доктор педагогічних наук, завідувач відділу інноваційних технологій в освіті обдарованих Інституту обдарованої дитини НАПН України. Поставив здобувачці запитання:

- Якими критеріями Ви керувались, коли відбирали компоненти креативності учнів для їх подальшого розвитку у процесі дослідження?

- Чому Ви в емпіричній частині дослідження при з'ясуванні рівня розвитку компонентів креативності учнів використали модель експериментального дослідження «до» – «після»?

- Загалом, якими міркуваннями методологічного характеру потрібно керуватись у процесі вибору моделі експериментальної частини дослідження?

На запропоновані запитання отримав відповіді, які свідчать про методологічну зрілість здобувача.

Крім зазначеного вище, голова разової спеціалізованої вченої ради зауважив, що не достатньо у дослідженні констатації того факту, що ефективність розвитку компонентів креативності учнів залежить від уявлень про творчий процес педагогів, які з ними працюють, оскільки це майже тривіальна істина; з погляду наукової новизни результатів дослідження потрібно було заглибитись у структуру уявлень педагогів і щонайменше виокремити базові компоненти зазначених уявлень.

б. Поліхун Наталія Іванівна – кандидат педагогічних наук, завідувач відділу підтримки обдарованості Інституту обдарованої дитини НАПН України. Позитивно оцінила результати дослідження із зауваженнями:

- варто було б означити перспективи дослідження для STEM та STEAM-освіти, які зараз є надзвичайно актуальними;

- підготовка вчителів у відповідності зі стандартами може відбуватися лише в активному процесі, в умовах залучення вчителів до творчості. Такий підхід вирішив би проблему готовності вчителів до підготовки дітей до творчої діяльності.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради

«Проти» – немає

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада Інституту обдарованої дитини НАПН України присуджує **Довгій Марії Ігорівні** ступінь доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Волощук І. С.